

УДК: 811.162.4'243:378.147:82(100)

METHODOLOGICAL APPROACHES TO THE APPLICATION OF FOREIGN LITERATURE IN THE FORMATION OF LEARNERS' LEXICAL COMPETENCE IN SLOVAK LANGUAGE LESSONS

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА ЗАНЯТТЯХ ЗІ СЛОВАЦЬКОЇ МОВИ ЗАСОБАМИ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Rozman I.I. / Розман І.І*d.p.s., prof. /д.пед.н., проф.*

ORCID: 0000-0002-4951-0074

*Mukachevo State University, Mukachevo, Uzhhorodska St., 26, 89608**Мукачівського державного університету, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26. 89600***Bedevelska M. V. / Бедевельська М.В.**

PhD in Pedagogy, associate prof./к.п.н, доцент

*Mukachevo State University, Mukachevo, Uzhhorodska St., 26, 89608**Мукачівського державного університету, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26. 89600*

Анотація. У статті обґрунтовано актуальність використання зарубіжної літератури як ефективного засобу збагачення лексичного запасу здобувачів, які вивчають словацьку мову як іноземну. З урахуванням лексичних труднощів, з якими стикаються здобувачі, проаналізовано дидактичний потенціал художнього тексту: його здатність формувати мовну інтуїцію, розширювати словниковий запас, сприяти культурній обізнаності й розвитку комунікативних навичок.

Зазначено, що метою статті є обґрунтувати доцільність використання творів зарубіжної літератури у формуванні лексичної компетентності здобувачів освіти та висвітлити відповідні методичні підходи.

Як результати дослідження, авторами подано практичні прийоми роботи з літературними текстами, що сприяють активному засвоєнню лексики. Закцентовано, що зарубіжна література є потужним дидактичним ресурсом у викладанні словацької мови як іноземної.

Ключові слова: методика, вища освіта, зарубіжна література, словацька мова, педагогіка, лексична компетентність.

Вступ.

У сучасному освітньому просторі, що стрімко змінюється під впливом глобалізаційних процесів, особливої значущості набувають міждисциплінарні підходи до вивчення іноземних мов. Серед мов, що набувають актуальності в академічному середовищі, все більше уваги привертає словацька як малопоширена, але важлива з погляду міжкультурної комунікації. У цьому контексті зростає потреба в ефективних, змістовно наповнених та мотиваційно спрямованих методах навчання, які забезпечують не лише засвоєння мовних

структур, а й формування глибшої мовної та культурної компетентності. Одним із перспективних напрямів є інтеграція зарубіжної художньої літератури у процес викладання словацької мови як іноземної.

Попри загально визнану дидактичну цінність автентичного літературного тексту, його методичне використання в освітньому процесі досі недостатньо розроблене: бракує чітких орієнтирів щодо типів текстів, принципів їх добору, дидактичного навантаження й оптимальних форм текстової взаємодії на заняттях. Дослідження зосереджуються переважно на комунікативному або граматичному аспектах, у той час як формування лексичної компетентності на основі літературного тексту потребує окремого методичного обґрунтування.

Отже, проблема, яку розглянуто в статті, полягає у визначенні методичних підходів до формування лексичної компетентності здобувачів вищої освіти на заняттях зі словацької мови з використанням творів зарубіжної літератури як ефективного освітнього ресурсу.

Основний текст.

Ознайомлення із сучасними науковими публікаціями засвідчило ефективність використання зарубіжної літератури для збагачення лексичного запасу студентів, що вивчають словацьку мову як іноземну. Читання художніх текстів сприяє кращому засвоєнню лексики в контексті та розвитку комунікативних навичок. Дослідження підтверджують доцільність інтеграції літературного компоненту в навчальні програми з іноземної мови. У статті «The Role Of Literature As Vocabulary Teaching Instrument of A Foreign Language In Middle School» Published Apr 28, 2021, Henrietta Torkos, Antonela Torkos <https://surl.li/cdqggb> [1] йдеться про те, що зарубіжна література слугує джерелом автентичної лексики, знайомить студентів з розмовними структурами, ідіомами, культурними контекстами й емоційним забарвленням мовлення. Здобувачі, які вивчають іноземну мову за допомогою літератури, розвивають креативність, мовну інтуїцію й емоційне сприйняття тексту. У публікації «Comparison of korean, slovak and czech phonological systems from the educational point of view» Published Jan 1, 1996, Kim Kyuchin <https://surl.li/cmccwz> [2] зазначено, що

словацька мова має специфічні фонетичні та лексичні особливості, які ускладнюють її засвоєння іноземцями. Особливо це актуально для студентів з корейською, російською або угорською рідною мовою. «Vocabulary in slovak learners' efl coursebooks at a2 level», Published Nov 1, 2020, Zuzana Sucháňová <https://surl.li/smlswv> [3] йдеться про лексичне наповнення підручників і автентичних матеріалів.

Як зазначає Zuzana Sucháňová: «...словниковий запас є одним із найважливіших компонентів мови та її вивчення, суттєво впливаючи на розвиток чотирьох комунікативних мовних навичок, а отже, і на загальний розвиток комунікативної компетенції. Незважаючи на різноманітність джерел, що впливають на засвоєння словникового запасу, підручники з англійської мови як іноземної залишаються основним джерелом для вивчення мови» [3].

«Необхідно наголосити, що важливим аспектом є індивідуалізація навчального процесу, яка дає змогу адаптувати зміст освіти до особистих потреб і зацікавлень учнів, надаючи можливість самостійного вибору тем, методів і форм роботи [4].

Відомо, що у програмі зарубіжної літератури для шкіл, зазвичай, не передбачено окремих словацьких авторів для обов'язкового вивчення. Однак, у списку рекомендованої літератури або в позакласному читанні можуть бути представлені твори словацьких письменників, особливо якщо мова йде про літературу близьку до української або про твори, що мають загальнокультурне значення. Зокрема, можна зустріти твори словацьких авторів у розділах, присвячених романтизму, реалізму або сучасній літературі.

Ось декілька можливих шляхів, як словацькі автори можуть бути представлені в програмі:

Під час вивчення розділу «Романтизм», словацькі автори, такі як Людовіт Штур (Ľudovít Štúr), могли б бути згадані в контексті національного відродження та розвитку словацької літератури. Також, у контексті словацького романтизму, можуть бути представлені такі автори як Ян Голий (Ján Hollý) та Андрей Сладкович (Andrej Sládkovič).

Інформація, яка стосується «Реалізму», може бути представлена такими авторами, як Божена Сланчикова-Тім'ява (Božena Slančíková-Timrava) та Мартін Кукучін (Martin Kukučín). При вивченні сучасної літератури доречно читати словацьких авторів, які пишуть про сучасні проблеми та події. Наприклад, Павол Орсаг Гвездослав (Pavol Országh Hviezdoslav).

«Словниковий запас посилює нашу здатність функціонувати у складному світі, допомагаючи нам чітко та лаконічно висловлюватися. Без засвоєння достатньої кількості словникового запасу учні не можуть мати релевантного спілкування, не можуть висловлювати свої ідеї та не можуть розуміти один одного. З іншого боку, література об'єднує минуле з сьогоденням і дає нам усвідомити нашу цінність. Вона не лише надає інформацію, але й дозволяє ближче поглянути на речі. Вона відображає стан суспільства, його цінності, сильні та слабкі сторони. Література – це автентичний матеріал, який знайомить учня з повсякденною лексикою [1].

У ході дослідження встановлено, що читання художніх текстів мовою, яку здобувачі вивчають, сприяє активному засвоєнню лексичних одиниць у контексті, формуванню навичок правильного вживання слів у реченні, а також розширенню тематичного словникового запасу.

Окрім того, така діяльність забезпечує ознайомлення з автентичними мовними виразами, характерними для мовлення носіїв, і сприяє глибшому розумінню культурних особливостей та стилістичних рис мови.

Твори зарубіжної літератури виступають ефективним інструментом вивчення словацької мови як іноземної, оскільки не лише збагачують лексичний запас здобувачів, а й підвищують рівень розуміння текстів, сприяють розвитку мовленнєвої впевненості та комунікативної компетентності.

Зарубіжна література містить різні літературні жанри (казки, оповідання, драми), допомагає краще зрозуміти загальнолюдські теми та надає можливість бачити живу, справжню мову.

З метою повнішого уявлення про методику роботи з художніми творами наведено приклади, що сприяють збагаченню лексичного запасу.

У процесі проведеного дослідження було встановлено, що використання художніх творів зарубіжних авторів у навчанні словацької мови як іноземної сприяє ефективному збагаченню лексичного запасу здобувачів завдяки поєднанню мовного матеріалу з емоційно значущими темами та образами.

Зокрема, під час опрацювання твору Антуана де Сент-Екзюпері «Malý princ» («Маленький принц»), у якому розкриваються теми дружби, дитинства та мрій, доцільно звертати увагу на лексику, пов'язану з ключовими мотивами: *planéta, líška, pilot, hviezda, rozprávať, dôležitý*, а також на фразеологічний зворот з глибоким емоційним і філософським змістом «Dobre vidíme iba srdcom».

Досвід роботи із текстом Марка Твена «Dobrodružství Toma Sawyera» («Пригоди Тома Соєра») продемонстрував ефективність залучення лексики повсякденного вжитку, яка рідко представлена в традиційних підручниках: *plavba, rieka, dobrodružstvo, loď, učiteľ, bitka*. Таке мовне наповнення сприяє розвитку мовної інтуїції та адаптації до живої мови.

У роботі над казкою Оскара Вайльда «Šťastný princ» («Щасливий принц») було встановлено, що емоційна напруженість тексту сприяє кращому запам'ятовуванню лексики з естетичним і соціально-моральним забарвленням: *socha, lastovička, zlato, chudoba, slza*; а також фрази на кшталт «Dal všetko pre druhých», які можуть бути використані для розвитку мовленнєвого продукування та етичного обговорення.

Казка Ганса Крістіана Андерсена «Dievčatko so zápalkami» («Дівчинка із сірниками») дозволяє опрацювати лексику, пов'язану з природними явищами та відчуттями: *sneh, mráz, zápalky, chlad, sen*.

Робота з такими текстами не лише сприяє розширенню словникового запасу, а й створює умови для емоційного залучення студентів і обговорення морально-етичних цінностей.

Розман І.І. стверджує, що «Алегоричний зміст образів і епізодів у творах Данте, жанрова своєрідність трагедії В. Шекспіра «Гамлет», а також морально-філософські здобутки його драматургії та проблематика п'єси становлять важливі аспекти для наукового аналізу. Використання віртуальної реальності та

технологій імерсії дозволяє більш глибоко дослідити провідні мотиви твору, специфіку художнього простору (зокрема, образ данського королівства як символічного простору) та усвідомити «вічність» образу Гамлета в контексті світової літератури» [5]. Залучення філософської тематики та змістовного обговорення зарубіжних літературних творів є доцільним на наступних етапах мовної підготовки, коли здобувачі володіють достатнім лексичним рівнем словацької мови для осмислення та активного використання складнішої лексики.

Використання зарубіжної літератури як навчального ресурсу створює умови для контекстуального засвоєння мовного матеріалу, що є особливо важливим при опануванні складної лексичної структури словацької мови. Крім того, це дозволяє поєднати мовну підготовку з елементами міжкультурної освіти та формування морально-ціннісних орієнтирів.

Висновки.

Результати дослідження підтверджують ефективність використання творів зарубіжної літератури як засобу формування та збагачення лексичної компетентності здобувачів вищої освіти, які вивчають словацьку мову як іноземну. Читання й опрацювання художніх текстів у контексті навчального процесу сприяє не лише засвоєнню нової лексики, а й розвитку мовної інтуїції, комунікативних навичок, розумінню стилістичних, культурних і моральних аспектів мови. Приклади з творів А. де Сент-Екзюпері, М. Твена, О. Вайльда та Г.К.Андерсена демонструють, що емоційно та філософськи насичені тексти стимулюють довготривале запам'ятовування лексики, а також мотивують до глибшого осмислення змісту та дискусії.

У подальшому доцільно зосередити увагу на розробці типових методичних моделей роботи з художнім текстом на різних рівнях мовної підготовки, а також на створенні системи вправ до автентичних літературних фрагментів із врахуванням рівня лексичної компетентності здобувачів. Особливої уваги заслуговує дослідження можливостей інтеграції цифрових технологій, зокрема засобів віртуальної та доповненої реальності, у процес вивчення художньої літератури як ресурсу для глибшого мовного і культурного занурення. Також

актуальним є аналіз впливу філософських і морально-етичних компонентів літературного тексту на розвиток критичного мислення та мовленнєвої активності студентів.

Література:

1. Henrietta Torkos, Antonela Torkos «The Role Of Literature As Vocabulary Teaching Instrument of A Foreign Language In Middle School» Published Apr 28, 2021. URL: <https://surl.li/cdqggb>
2. Kim Kyuchin «Comparison of korean, slovak and czech phonological systems from the educational point of view» Published Jan 1, 1996. URL: <https://surl.li/cmccwz>
3. Zuzana Sucháňová «Vocabulary in slovak learners' efl coursebooks at a2 level», Published Nov 1, 2020, <https://surl.li/smlswv>
4. Розман І. І. Шкільна літературна освіта кінця ХХ - початку ХХІ століття: тенденції реформування / І. І. Розман // «Суспільство та національні інтереси», журнал. 2024. № 4(12) 2025. С. 332-340.
5. Розман І.І. Теоретичні та методичні засади формування критичного мислення старшокласників у процесі вивчення зарубіжної літератури: монографія / І.І. Розман. – Мукачєво : Вид-во МДУ, 2025. – 152 с <https://surl.li/tobsqw>

Abstract. *The article substantiates the relevance of using foreign literature as an effective means of enriching the vocabulary of students studying Slovak as a foreign language. Taking into account the lexical difficulties that students face, the didactic potential of a literary text is analyzed: its ability to form linguistic intuition, expand vocabulary, promote cultural awareness, and develop communication skills. The types of literary texts that are most suitable for lexical work, the criteria for their selection, as well as methodological approaches to the organization of pre- and post-text tasks are determined. The research issues cover the place of foreign literature in the process of teaching the Slovak language as a foreign language, the typology of texts that contribute to the acquisition of vocabulary, and strategies for pedagogical work with them. It is noted that the purpose of the article is to substantiate the feasibility of using works of foreign literature in the formation of lexical competence of students and to highlight relevant methodological approaches. As a result of the study, the authors presented practical methods of working with literary texts that contribute to the active acquisition of vocabulary. It is emphasized that foreign literature is a powerful didactic resource in teaching the Slovak language as a foreign language.*

Key words: *methodology, higher education, foreign literature, Slovak language, pedagogy, lexical competence.*

Статтю надіслано: 20.07.2025 р.

© Розман І.І., Бедевельська М.В.